

Lakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle lähestymiskiellon tehostamista koskevaksi lainsäädännöksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle lähestymiskiellon tehostamista koskevaksi lainsäädännöksi (HE 143/2022 vp): Asia on saapunut lakivaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- perustuslakivaliokunta PeVL 63/2022 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Kirsi Pulkkinen, oikeusministeriö
- johtava asiantuntija Heidi Kankainen, sisäministeriö
- erityisasiantuntija Minna Viuhko, sosiaali- ja terveysministeriö
- esittelijäneuvos Jarmo Hirvonen, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- laamanni Martti Juntikka, Varsinais-Suomen käräjäoikeus
- valtiosyyttäjä Heidi Savurinne, Syyttäjälaitos
- julkinen oikeusavustaja, asianajaja Päivi Isomaa, Pohjois-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri
- lakimies Heidi Lokasaari, Rikosseuraamuslaitos
- rikoskomisario Marja Väätti, Helsingin poliisilaitos
- kehitysjohtaja Sari Laaksonen, Ensi- ja turvakotien liitto
- kehitysjohtaja Jaana Koivukangas, Rikosuhripäivystys
- asianajaja Katri Mäkinen, Suomen Asianajajaliitto
- professori Johanna Niemi
- professori Matti Tolvanen

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Oikeusrekisterikeskus
- Tietosuojavaltuutetun toimisto
- Tuomioistuinvirasto
- Häätäkeskuslaitos

Valiokunnan mietintö LaVM 19/2022 vp

- Poliisihallitus
- Vantaan kaupunki
- Lastensuojelun Keskusliitto ry
- Miesjärjestöjen keskusliitto ry
- Naisjärjestöjen Keskusliitto

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi lähestymiskiellosta annettua lakia, rikoslakia, esitutkintalakia, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettua lakia, oikeusapulakia, tuomioistuinmaksulakia, henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annettua lakia ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annettua lakia. Esityksen tavoitteena on parantaa lähestymiskiellon tehokkuutta, vähentää lähestymiskiellon rikkomista ja lisätä erityisesti lähisuhdeväkivallan uhrin turvallisuutta.

Väliaikaisen lähestymiskiellon käytön lisäämiseksi lähestymiskiellosta annettua lakia muutettaisiin siten, että pidättämiseen oikeutetun virkamiehen olisi määrättävä väliaikainen lähestymiskiello omasta aloitteestaan, jos kiellolla suojattavan henkilön suojan tarpeen ilmeisyys edellyttäisi kiellon välitöntä antamista.

Tukipalveluihin ohjaamista lähestymiskieltoasioissa tehostettaisiin. Lakiin otettaisiin säännökset lähestymiskiellolla suojattavan yhteystietojen välittämisestä tukipalveluihin ja velvollisuudesta ilmoittaa kieltoon määrätylle saatavilla olevista tukipalveluista.

Tuomioistuin voisi määrätä lähestymiskiellon hakijalle avustajan, jos hakemuksen perusteena on hakijan henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistunut rikos ja se rikoksen vakavuus, hakijan henkilökohtaiset olosuhteet ja muut seikat huomioon ottaen on perusteltua.

Tuomioistuinmaksulakia muutettaisiin siten, että lähestymiskiellon hakijalta ei perittäisi maksua silloinkaan, kun hakemus hylätään tai asia jää sillensä.

Uutena keinona hengen tai terveyden vaarassa olevan henkilön suojelemiseksi otettaisiin käyttöön sähköisesti valvottu lähestymiskiello. Tuomioistuin voisi päättää, että laajennettuun lähestymiskielloon liitettäisiin sähköinen valvonta, jos se olisi välttämätöntä henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvan rikoksen uhan torjumiseksi eikä se olisi kohtuutonta ottaen huomioon uhkaavan rikoksen vakavuus, valvontaan määrättävän olosuhteet ja muut asiassa ilmenneet seikat.

Sähköisesti valvottu lähestymiskiello voitaisiin määrätä enintään kuudeksi kuukaudeksi. Jos sähköiseen valvontaan määräämisen edellytykset yhä täyttyisivät, kiello voitaisiin uudistaa. Uudistettaessa sähköisesti valvottu lähestymiskiello voitaisiin määrätä enintään kolmeksi kuukaudeksi kerrallaan.

Lähestymiskiellon tehokkuuden parantamiseksi ehdotetaan, että lähestymiskiellon rikkomista koskeva asia olisi käsiteltävä kiireellisenä, jollei rikkomista ole pidettävä kokonaisuutena arvioiden vähäisenä. Lähestymiskiellon rikkomista koskevaa rangaistussäännöstä täydennettäisiin niin,

Valiokunnan mietintö LaVM 19/2022 vp

että lähestymiskiellon rikkomisesta tuomittaisiin myös kieltoon määrätty, joka rikkoisi sähköisesti valvottua lähestymiskielloa koskevassa ratkaisussa määrättyjä velvollisuuksiaan ja siten esittäisi sähköisen valvonnan käyttöönottamisen tai toteutumisen.

Esityksellä toteutettaisiin pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelmaa, jonka mukaan lähestymiskielloon liittyvä lainsäädäntö uudistetaan turvaamaan paremmin uhrin oikeudet.

Esitys liittyy valtion vuoden 2023 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan noin vuoden kuluttua siitä, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Lähestymiskiello voidaan määrätä henkeen, terveyteen, vapauteen tai rauhaan kohdistuvan rikoksen tai tällaisen rikoksen uhan tai muun vakavan häirinnän torjumiseksi. Lähestymiskiellosta annettuun lakiin (898/1998, jäljempänä lähestymiskiellolaki) sekä eräisiin muihin lakeihin ehdotetaan muutoksia, joiden tavoitteena on parantaa lähestymiskiellon tehokkuutta, vähentää lähestymiskiellon rikkomista ja lisätä erityisesti lähisuhdeväkivallan uhrin turvallisuutta.

Hallituksen esityksestä ilmenevän ja saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta pitää esityksen tavoitteita erittäin tärkeinä. Valiokunta puoltaa esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomioin ja muutosehdotuksin.

Väliaikaisen lähestymiskiellon määrääminen pidättämiseen oikeutetun virkamiehen aloitteesta

Lähestymiskiellolakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että pidättämiseen oikeutetun virkamiehen on määrättävä väliaikainen lähestymiskiello omasta aloitteestaan, jos kiellolla suojattavan henkilön suojan tarpeen ilmeisyys edellyttää kiellon välitöntä antamista (1. lakiehdotuksen 11 §:n 2 mom.). Väliaikaisen lähestymiskiellon määrääminen ei siten jatkossa enää edellytä, että kiellolla suojattava henkilö ei itse kykene sitä hakemaan.

Ehdotetun muutoksen tavoitteena on alentaa kynnystä määrätä lähestymiskiello pidättämiseen oikeutetun virkamiehen omasta aloitteesta ja edistää väliaikaisen lähestymiskiellon käyttöä uhrin suojelemiseksi tilanteissa, joissa uhri on välittömässä hengen tai terveyden vaarassa. Ehdotuksen taustalla on Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännössä tapahtunut kehitys ja Istanbulin sopimuksen vaatimukset (ks. HE, s. 25 ja 26).

Lähestymiskiellolain voimassa oleva 11 §:n 2 momentti on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (ks. PeVL 8/2004 vp, s. 3/I; ks. myös LaVM 2/2004 vp, s. 6). Käsiteltävästä esityksestä antamassaan lausunnossa perustuslakivaliokunta katsoo, että arviointitilanne on esi-

Valiokunnan mietintö LaVM 19/2022 vp

tyksessä selostetun kehityksen vuoksi muuttunut, eikä sillä ole huomautettavaa esityksessä tältä osin omaksuttuihin sääntelyratkaisuihin tai niiden perusteluihin (ks. PeVL 63/2022 vp, s. 3).

Lakivaliokunnan asiantuntijakuulemisissa on tuotu esiin, että väliaikaiseen kieltoon määräämisen muuttaminen velvoittavaksi riippumatta siitä, minkälaisesta asiakokonaisuudesta tai tilanteesta on kysymys, voi johtaa ennakoimattomiin vaikutuksiin, jotka näkyisivät työmäärän lisäykseenä poliisille esitutkinnassa. Tämän vuoksi on katsottu, että ehdotetun säännöksen tulisi koskea tilanteita, joissa kiellolla suojattava on hengen tai terveyden vaarassa. Lakivaliokunta toteaa tämän vastaavan ehdotetun säännöksen yksityiskohtaisia perusteluja, sillä niiden mukaan pidättämiseen oikeutetun virkamiehen olisi määrättävä väliaikainen lähestymiskielto omasta aloitteestaan tilanteessa, jossa riskiarvion perusteella on selvää, että henkilöä uhkaa vakavan väkivallan vaara, jolta lähestymiskielto voi häntä suojata (ks. HE, s. 56). Edellä esitetyn valossa lakivaliokunta ehdottaa jäljempänä tarkemmin selvitetyn tavoitin säännösehdotuksen sanamuotoa täsmennettäväksi. Valiokunta pitää myös tärkeänä, että poliiseille järjestetään koulutusta edellä tarkoitettua uhka- ja riskiarvion tekemisestä.

Lähestymiskiellon sähköinen valvonta (teknisesti valvottu lähestymiskielto)

Lähestymiskielto voidaan lähestymiskieltoain mukaan määrätä perusmuotoisena (3 §:n 1 mom.) tai laajennettuna (3 §:n 3 mom.). Perusmuotoisessa lähestymiskiellossa, sen mukaan kuin asiaa koskevassa ratkaisussa tarkemmin määrätään, lähestymiskieltoon määrätty henkilö ei saa tavata suojattavaa henkilöä eikä muuten ottaa häneen yhteyttä tai sitä yrittää. Kiellettyä on myös suojattavan henkilön seuraaminen ja tarkkaileminen. Jos on syytä olettaa, että perusmuotoinen lähestymiskielto ei ole riittävä rikoksen uhan tai muun häirinnän torjumiseksi, lähestymiskielto voidaan määrätä laajennettuna koskemaan myös oleskelua suojattavan henkilön vakituiseen asunnon tai loma-asunnon, työpaikan tai erikseen määritellyn muun niihin rinnastettavan oleskelupaikan läheisyydessä.

Laajennettukaan lähestymiskielto ei ole osoittautunut riittäväksi keinoksi varmistaa kiellolla suojattavan turvallisuutta tilanteessa, jossa on olemassa vakavan väkivallan riski (ks. HE, s. 42, 44 ja 68). Tämän vuoksi esityksessä ehdotetaan sähköisen (teknisen) valvonnan liittämistä laajennettuun lähestymiskieltoon. Ehdotetun säännöksen mukaan tuomioistuimien voi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta määrätä, että laajennettua lähestymiskiellon noudattamista valvotaan teknisin välinein, jos tekninen valvonta on välttämätöntä henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvan rikoksen uhan torjumiseksi eikä se ole kohtuutonta ottaen huomioon uhkaavan rikoksen vakavuus, valvontaan määrättävien olosuhteet sekä muut asiassa ilmenneet seikat (1. lakiehdotuksen 3 a §).

Sähköinen valvonta on tarkoitus toteuttaa teknisesti käyttämällä GPS/GNSS-paikannustekniikkaa. Vastaavaa tekniikkaa käytetään nykyisin rikosseuraamusten ja pakkokeinojen valvonnassa. Sähköisessä valvonnassa valvottavalle asennetaan valvontapanta, minkä lisäksi hänen tulee pitää mukanaan paikannuspuhelinta. Valvontapannan ja paikannuspuhelimen avulla voidaan selvittää valvottavan tarkka sijainti ja seurata hänen liikkeitään. Laajennettua lähestymiskielloa koskevassa ratkaisussa määrätään alue, jolle lähestymiskieltoon määrätty ei saa mennä. Hälytyksen saatuaan Rikosseuraamuslaitoksen keskusvalvomo tekee hälytyksestä hätäilmoituksen Hätäkeskuslaitokselle ja välittää välittömästi tiedon hälytyksestä lähestymiskiellolla suojattavalle, jos kiel-

Valiokunnan mietintö LaVM 19/2022 vp

lolla suojattavalla on valvontalaitteet (ks. HE, s. 36). Keskusvalvomo ilmoittaa myös tiedon lähestymiskielloon määrätyn ja kiellolla suojattavan sijainnista. Hätäkeskuslaitos välittää ilmoituksen tai tehtävän poliisille poliisin antamien ohjeiden mukaisesti. Akuuteissa tilanteissa paikalle lähetetään kiireellisesti poliisipartio.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa sähköisen valvonnan käyttöönottoon lähestymiskiellon valvonnan tehostamiseksi ja uhrin suojan parantamiseksi on suhtauduttu myönteisesti, mutta samalla useat asiantuntijat ovat katoneet, että sähköisen valvonnan tulisi olla mahdollinen myös perusmuotoisen lähestymiskiellon valvonnassa. Lisäksi osa asiantuntijoista on pitänyt sähköisen valvonnan määräämisen edellytyksiä korkeina. Esiin on muun muassa tuotu, että uhkaavan rikoksen vakavuuteen liittyvä kohtuuttomuuskriteeri tulisi poistaa.

Perustuslakivaliokunnan mielestä nyt käsillä olevaa lähestymiskiellon teknistä valvontaa voidaan arvioida olennaisesti samoista lähtökohdista kuin teknisin laittein toteutettua valvontaa liittyen rikosoikeudelliseen rangaistukseen, valvontarangaistukseen ja valvottuun koevapauteen perustuslakivaliokunnan aiemmassa käytännössä (ks. PeVL 63/2022 vp, s. 3, ja viitatus aiemmat lausunnot). Perustuslakivaliokunnan mukaan ehdotetulle sääntelylle on perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävät, ennen kaikkea perustuslain 7 §:ään kiinnittyvät perusteet, eikä se muodostu säännökseen sisältyvät teknisen valvonnan välttämättömyyttä ja kohtuullisuutta koskevat rajaukset huomioiden ongelmalliseksi myöskään oikeasuhtaisuusvaatimuksen kannalta.

Lakivaliokunta toteaa, että sähköisen valvonnan käyttöönotto laajennetun lähestymiskiellon noudattamisen valvonnassa on merkittävä muutos nykytilaan ottaen huomioon, että kyseistä valvontaa käytetään nykyisin vain rikosseuraamusten ja pakkokeinojen valvonnassa. Lähestymiskiellolla suojattavan uhrin turvallisuuden parantamiseksi se on lakivaliokunnan mukaan kuitenkin perusteltua ja tarpeellista. Perustuslakivaliokunta on myös katsonut, ettei säännösehdotus laajennettuun lähestymiskieltoon liitettävästä sähköisestä valvonnasta muodostu ongelmalliseksi oikeasuhtaisuusvaatimuksen kannalta ottaen huomioon siihen sisältyvät teknisen valvonnan välttämättömyyttä ja kohtuullisuutta koskevat rajaukset (ks. PeVL 63/2022 vp, s. 3). Ehdotetut välttämättömyyttä ja kohtuullisuutta koskevat rajaukset ovat siten perustuslakivaliokunnan lausunnon valossa tarpeellisia.

Se, että sähköistä valvontaa ehdotetaan esityksessä vain laajennettuun lähestymiskieltoon, perustuu lakivaliokunnan saaman selvityksen mukaan useisiin seikkoihin. Keskeistä on, että toisin kuin perusmuotoisessa lähestymiskiellossa laajennettua lähestymiskieltoa koskevassa ratkaisussa määritellään täsmällinen alue, johon kieltoon määrätty ei saa mennä. Jos kieltoon määrätty menee kielletylle alueelle, valvontajärjestelmään lähtee hälytys automaattisesti. Hälytys ei edellytä suojattavan henkilön toimenpiteitä eikä myöskään sitä, että suojattavalla henkilöllä on valvontalaitte. Myös kieltoon määrätyn sijainnin reaaliaikainen seuranta on lähtökohtaisesti mahdollista vain, jos valvottava menee ratkaisussa määrätylle kielletylle alueelle tai valvontalaitteen toiminta estyy (ks. HE, s. 62). Jos valvottava menee kielletylle alueelle, hän syyllistyy kiellon rikkomiseen, joka on säädetty rangaistavaksi teoksi. Sähköisellä valvonnalla voidaan tällöin saada näyttöä kieltoon määrätyn tuomitsemiseksi lähestymiskiellon rikkomisesta, koska kieltoon määrätyn mennessä kielletylle alueelle ei yleensä synny epäselvyyttä lähestymiskiellon rikkomisesta.

Valiokunnan mietintö LaVM 19/2022 vp

Saadun selvityksen mukaan sähköisen valvonnan liittäminen perusmuotoiseen lähestymiskielltoon olisi nykyisellä tekniikalla sinänsä mahdollista, mutta edellyttäisi silloin, että myös suojattavalla henkilöllä olisi valvontalaite. Kyse olisi kuitenkin huomattavasta muutoksesta, sillä se edellyttäisi sähköistä valvontaa koskevan sääntelypohjan ja viranomaisten menettelyjen uudelleenarviointia. Lisäksi tulisi arvioida sähköisen valvonnan laajentamista perusoikeuksien rajoittamisen välttämättömyyden ja oikeasuhtaisuuden kannalta, koska perustuslakivaliokunta on arvioinut vain esityksessä ehdotettua ratkaisua liittää sähköinen valvonta laajennettuun lähestymiskielltoon.

Edellä esitetyn valossa valiokunta puoltaa sähköisen valvonnan käyttöönottoa laajennetun lähestymiskiellon noudattamisen valvonnassa siten kuin esityksessä on ehdotettu. Ehdotetut perusratkaisut sähköisen valvonnan järjestämisestä ovat selkeitä, mikä on lähestymiskiellon tehokkuuden ja vaikuttavuuden sekä kieltoon määrätyn oikeusturvan kannalta oleellista. Ehdotettu järjestelmä sähköisen valvonnan toteuttamisesta vastaa myös sitä, miten sähköinen valvonta on tällä hetkellä toteutettu tehostetun matkustuskiellon valvonnassa, joten tällaisesta valvonnasta on jo entuudestaan kokemuksia. Uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia tulee kuitenkin jatkossa seurata huolella ja kokemusten perusteella arvioida tarvetta ja mahdollisuuksia kehittää sähköistä valvontaa ja laajentaa sen käyttöalaa lähestymiskiellon noudattamisen valvonnassa. Valiokunta esittää asiasta lausuman hyväksymistä (*Valiokunnan lausumaehdotus 1*).

Lisäksi valiokunta korostaa sen tärkeyttä, että lähestymiskiellolla suojattavan turvallisuuden parantamiseksi on käytettävissä myös muita keinoja ottaen huomioon, ettei sähköinen valvonta ole mahdollinen perusmuotoisessa lähestymiskiellossa eikä se välttämättä ole kaikissa laajennettuisakaan lähestymiskielloissa käyttökelpoinen, esimerkiksi tilanteessa, jossa suojattava on muuttanut salassa pidettävään osoitteeseen ja on mahdollisesti hakenut turvakieltoa (ks. HE, s. 42). Muita käytännön keinoja parantaa lähestymiskiellolla suojattavan turvallisuutta ovat saadun selvityksen mukaan esimerkiksi erilaiset turvalaitteet, kuten turvaranneke, ja matkapuhelimeen liitettävät toiminnot, joilla suojattu saa nopean yhteyden hätäkeskukseen (ks. HE, s. 24 ja 25).

Väkivallan uhrien ja tekijöiden ohjaaminen tukipalveluihin

Tukipalveluihin ohjaamista lähestymiskielloasioissa ehdotetaan tehostettavaksi sisällyttämällä lähestymiskiellolakiin säännökset lähestymiskiellolla suojattavan ohjaamisesta tukipalveluihin. Ehdotetun sääntelyn mukaan poliisin tai syyttäjän on väliaikaisen lähestymiskiellon määräämisen yhteydessä välitettävä kiellolla suojattavan yhteystiedot tukipalveluiden tarjoajalle, jos kiellolla suojattava siihen suostuu (1. lakiehdotuksen 11 a §:n 1 mom.). Lisäksi ehdotetaan, että poliisin tai syyttäjän tulee ilmoittaa kieltoon määrätylle saatavilla olevista tukipalveluista (1. lakiehdotuksen 11 a §:n 2 mom.).

Esitutkintaviranomaisella on jo nykyisin esitutkintalain nojalla velvollisuus ohjata asianomistaja tukipalveluihin, jos hänen arvioidaan olevan erityisen suojelun tarpeessa taikka rikoksen luonne tai asianomistajan henkilökohtaiset olosuhteet sitä muuten edellyttävät (esitutkintalain 4 luvun 10 §). Lähestymiskiellolakiin ehdotetun säännöksen tarkoituksena on täydentää esitutkintalain sääntelyä ja siten varmistaa, että suojattava henkilö ohjataan tukipalveluihin myös silloin, kun väliaikainen lähestymiskielto määrätään. Esitutkintalain sääntelyä on tarpeen täydentää myös siltä osin kuin väliaikainen lähestymiskielto määrätään rikoksen uhan perusteella, sillä esitutkintalain

Valiokunnan mietintö LaVM 19/2022 vp

sääntely ei kata tällaisia tilanteita. Valiokunta pitää ehdotettuja muutoksia perusteltuina ja tarpeellisina.

Moniammatillisessa yhteistyössä tehtävästä lähisuhdeväkivallan riskinarvioinnista ei ole nykyisin sääntelyä, eikä esityksessä ehdoteta asiasta säätämistä. Euroopan komissio on 8.3.2022 tehnyt naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan torjumisesta direktiiviehdotuksen (COM(2022) 105 lopullinen), joka sisältää muun ohella tällaista arviointia koskevia säännöksiä. Valiokunta pitää tärkeänä, että tarvetta moniammatillista riskinarviointia koskevalle sääntelylle arvioidaan direktiivin kansallisen täytäntöönpanon yhteydessä.

Väkivallan tekijöille tarkoitettuja tukipalveluja ei ole nykyisin saatavilla kattavasti koko maassa (ks. HE, s. 28). Tämän vuoksi ehdotetaan, että poliisin tai syyttäjän on ilmoitettava väliaikaiseen lähestymiskieltoon määrätylle ”saatavilla olevista” tukipalveluista. Valiokunta kiinnittää vakavaa huomiota tukipalvelujen saatavuuden tilanteeseen, sillä väkivallan tekijöille tarkoitettujen tukipalvelujen puuttaminen on tärkeä väkivallan uhrin turvallisuuden parantamiseksi ja väkivallan tekijöiden auttamiseksi muuttamaan käyttäytymistään. Valiokunnan mukaan tukiohjelmien alueellista kattavuutta ja saatavuutta on tarpeen parantaa.

Avustaja

Lähestymiskiellon hakijalle voidaan jo nykyisin oikeusapulain (257/2002) nojalla määrätä lähestymiskieltoasiaa varten avustaja, jos hakija on taloudellisen asemansa perusteella oikeutettu oikeusapuun.

Voimassa olevan oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997, jäljempänä rikosoikeudenkäyntilaki) nojalla tuomioistuin voi määrätä asianomistajalle oikeudenkäyntiavustajan henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvaa rikosta koskevassa asiassa, jos sitä on rikoksen vakavuus, asianomistajan henkilökohtaiset olosuhteet ja muut seikat huomioon ottaen pidettävä perusteltuna (2 luvun 1 a §:n 3 kohta). Oikeudenkäyntiavustajan määrääminen ei riipu asianomistajan taloudellisesta asemasta. Oikeuskäytännön mukaan (KKO 2021:78, ks. HE s. 28 ja 29) edellä mainitun säännöksen nojalla ei voida määrätä avustajaa lähestymiskiellon hakijalle lähestymiskieltoasiassa. Tämän vuoksi lähestymiskieltoasiaa ehdotetaan täydennettäväksi säännöksellä, jonka mukaan tuomioistuin voi määrätä lähestymiskiellon hakijalle avustajan hakijan taloudellisesta asemasta riippumatta, jos hakemuksen perusteena on hakijan henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistunut rikos (1. lakiehdotuksen 14 a §). Edellytyksenä on lisäksi, että avustajan määrääminen on rikoksen vakavuus, hakijan henkilökohtaiset olosuhteet ja muut seikat huomioon ottaen perusteltua.

Valiokunta pitää hakijan oikeuksien turvaamiseksi perusteltuna, että sellaisissa tilanteissa, joissa uhrilla on erityinen tarve avustajan saamiseen edellä mainitussa rikosasiassa, uhrille voidaan määrätä avustaja myös lähestymiskiellon hakemista varten hänen taloudellisesta asemastaan riippumatta. Avustajan lisääntyvän käytön voidaan arvioida myös helpottavan asian tuomioistuinkäsittelyä.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on tuotu esiin, että lähestymiskiellon hakijalla tulisi olla oikeus avustajaan taloudellisesta asemastaan riippumatta ehdotettua laajemminkin uhrin aseman

Valiokunnan mietintö LaVM 19/2022 vp

parantamiseksi. Tällaisella laajennuksella olisi kuitenkin taloudellisia vaikutuksia, joita ei ole arvioitu ja joihin ei ole varauduttu. Valiokunta siten tukee ehdotetun muutoksen toteuttamista hallituksen esittämältä pohjalta pitäen kuitenkin tärkeänä, että muutoksen toimivuutta ja riittävyyttä uhrin oikeuksien turvaamiseksi jatkossa seurataan.

Lähestymiskieltoasian maksuttomuus

Voimassa olevan tuomioistuinmaksulain (1455/2015) mukaan lähestymiskiellon hakeminen on maksutonta, jos hakemus hyväksytään. Nyt ehdotetaan, että lähestymiskieltoain mukaiset asiat ovat jatkossa aina maksuttomia. Lähestymiskiellon hakijalta ei siten peritä maksua, vaikka hakemus hylätään tai asia jää sillensä.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenee, että kun lähestymiskieltoasiat muutettiin maksullisiksi (270 euroa) vuoden 2016 alusta, tavoitteena oli edistää harkintaa lähestymiskieltoa haettaessa ja vähentää kiusantekomielessä tehtyjä hakemuksia, jollaisia saattoi liittyä esimerkiksi huoltajuusriitoihin (HE 29/2015 vp, s. 29). Tarkoituksena ei kuitenkaan ollut nostaa kynnystä lähestymiskiellon hakemiseen tapauksissa, joissa hakijan henki tai terveys oli uhattuna (LaVM 2/2015 vp, s. 4). Maksun voimaantumisen jälkeen hyväksytyjen lähestymiskieltohakemusten määrä on kuitenkin selvästi laskenut. Vaikuttaa siten siltä, että merkittävä määrä lähestymiskieltohakemuksia on jätetty tekemättä hakemiseen liittyvän taloudellisen riskin vuoksi.

Saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta pitää lähestymiskieltoasioiden muuttamista maksuttomiksi perusteltuna. On tärkeää, ettei maksu muodostu esteeksi lähestymiskiellon hakemiselle tilanteissa, jossa lähestymiskielto on uhrin suojaamiseksi tarpeen.

Selvyyden vuoksi valiokunta toteaa, että perusteettomiin, kiusantekomielessä tehtyihin lähestymiskieltohakemuksiin voidaan puuttua oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskevalla lähestymiskieltoain 14 §:llä, jonka mukaan asian hävinnyt osapuoli voidaan painavista syistä velvoittaa korvaamaan vastapuolen kohtuulliset oikeudenkäyntikulut osaksi tai kokonaan. Säännöstä voidaan soveltaa muun muassa silloin, kun on selvää, että lähestymiskieltoa haetaan ainoastaan kiusantekomielessä.

Lähestymiskiellon rikkomisen rangaistavuus

Lähestymiskiellon rikkomisesta säädetään rikoslain 16 luvun 9 a §:ssä. Rangaistussäännöstä ehdotetaan täydennettäväksi tekniseen valvontaan liittyvien velvollisuuksien rikkomisella (2. lakiehdotuksen 16 luvun 9 a §:n 2 mom.). Lakivaliokunta pitää rangaistussäännöksen täydentämistä perusteltuna sähköisesti valvotun lähestymiskiellon tehokkuuden varmistamiseksi. Ehdotettua säännöstä on kuitenkin perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella (ks. PeVL 63/2022 vp, s. 6) perusteltua täsmentää jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa kuvatuin tavoin.

Lähestymiskiellon rikkomisen rangaistusasteikko on sakosta enintään yhteen vuoteen vankeutta. Asteikkoa ei ehdoteta tässä yhteydessä muutettavaksi. Rangaistussäännöksen täydentäminen ehdotetulla tavalla ei valiokunnan mielestä edellytä rangaistusasteikon ankaroittamista, sillä vaikka tekninen valvonta voidaan määrätä vain erittäin riskialttiissa tilanteissa, joissa uhka on vakava, ehdotetussa säännöksessä rangaistavaksi säädetään henkilön itseensä kohdistuvan valvonnan es-

Valiokunnan mietintö LaVM 19/2022 vp

täminen. Rangaistavuus ei edellytä esimerkiksi suojattavaan henkilöön kohdistuvan rikoksen tekemiseen ryhtymistä. Valiokunta pitää rangaistusasteikkoa oikeasuhtaisena ja yhteensopivana muiden rikosten rangaistusasteikkojen kanssa.

Lähestymiskiellon rikkomisen kiireellinen käsittely ja uudistuksen taloudelliset vaikutukset

Lähestymiskielloa koskeva asia on nykyisen lainsäädännön mukaan käsiteltävä kiireellisenä. Lähestymiskiellon tehokkuuden parantamiseksi ehdotetaan, että myös lähestymiskiellon rikkomista koskeva asia on käsiteltävä kiireellisenä, jollei rikkomista ole pidettävä kokonaisuutena arvioiden vähäisenä (3. lakiehdotuksen 3 luvun 11 § sekä 4. lakiehdotuksen 1 luvun 8 a § ja 5 luvun 13 a §).

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa kiireelliseen käsittelyyn on suhtauduttu pääosin myönteisesti, mutta huomiota on kiinnitetty myös siihen, että kiireellisen käsittelyn vaatimus ei koske niitä mahdollisia pahoinpitelyjä ja muita rikoksia, joiden perusteella lähestymiskiello on määrätty tai jotka on tehty lähestymiskiellon rikkomisen kanssa. Niin ikään on katsottu, että tilanteessa, jossa rikosasioiden käsittely on pitkittynyt rikosprosessista huolehtivan viranomaisketjun niukkojen voimavarojen vuoksi, tulisi suhtautua varovaisesti tiettyjä rikosnimikkeitä koskevien kiireellisyysperusteiden säätämiseen. Käsittelyaikojen nopeuttamista ei ole pidetty mahdollisena ilman tuntuvia lisäresursseja.

Lakivaliokunnan saaman selvityksen mukaan lähestymiskiellojen rikkomisten nykyiset käsittelyajat ovat pitkiä ja käytännössä rikkomisia on käsitelty vasta lähestymiskiellon päättymisen jälkeen. Tilastojen mukaan lähestymiskiellon rikkomisen käsittely rikosilmoituksen tekemisestä käräjäoikeuden ratkaisuun on viime vuosina kestänyt keskimäärin yli vuoden ja esitutkintavaihe näissä asioissa keskimäärin noin puoli vuotta. Lähestymiskiello on yleensä jo loppunut siinä vaiheessa, kun asia käsitellään käräjäoikeudessa. On myös tyypillistä, että yhdessä rikosasiassa käsitellään useita lähestymiskiellon rikkomisia.

Lähestymiskiellon tarkoituksena on ennaltaestää rikoksia ja uhkaavia tilanteita sekä lisätä kiellolla suojattavan turvallisuutta. Mainittujen tavoitteiden toteutumiseksi on olennaista, että lähestymiskiellon rikkomiseen puututaan tehokkaasti ja kiellon rikkomiseen reagoidaan mahdollisimman nopeasti rikkomisen jälkeen. Näissä suhteissa kiellon rikkomisten viivytyksetön tutkinta, syyteharkinta ja tuomioistuinkäsittely ovat keskeisiä. Lakivaliokunnan mukaan edellä mainitut seikat puoltavat kiellon rikkomista koskevan rikosasian käsittelemistä kiireellisenä kaikissa rikosprosessin vaiheissa.

Uudistuksen tavoitteet jäävät kuitenkin toteutumatta, jos sen vaatimista lisämäärärahoista ei ole pysyvästi ja täysimääräisesti huolehdittu kaikkien toimijoiden eli poliisin, syyttäjien, tuomioistuinten, Rikosseuraamuslaitoksen ja oikeusaputoimistojen osalta. Kyse ei ole pelkästään lähestymiskiellon rikkomisen kiireelliseksi säätämisen vaan myös muiden lähestymiskiellon tehostamiseen tähtäävien muutosten aiheuttamista lisäresurssitarpeista.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan uudistuksen edellyttämät lisäresurssitarpeet on arvioitu viranomaisten arvioiden pohjalta, ja ne ovat vuonna 2023 noin 753 000 euroa ja vuodesta 2024 alkaen vuosittain noin 2,6 miljoonaa euroa.

Valiokunnan mietintö LaVM 19/2022 vp

Uudistuksen edellyttämän pysyvän lisärahoituksen turvaamiseksi on olennaista, että esitys käsitellään vuoden 2023 talousarvioesityksen yhteydessä ja vuodesta 2024 lukien täysimääräiset pysyvät lisämenot viedään vaalikauden viimeiseen, ns. tekniseen kehykseen. Resurssien riittävyttä tulee valiokunnan mukaan kuitenkin jatkossa seurata tarkoin ja ryhtyä välittömiin toimiin resurssien lisäämiseksi, jos ne osoittautuvat riittämättömiksi. Valiokunta ehdottaa asiasta lausuman hyväksymistä (*Valiokunnan lausumaehdotus 2*).

Lakivaliokunta yhtyy oikeudenhoidon toimijoiden huoleen rikosasioiden käsittelyn pitkittymisestä ja rikosprosessista huolehtivan viranomaisketjun niukoista voimavaroista ja toteaa kiinnittäneensä jo useiden vuosien ajan toistuvasti vakavaa huomiota oikeudenhoidon perusrahoituksen riittämättömyyteen ja sen aiheuttamiin merkittäviin ongelmiin. Näitä seikkoja on käsitelty erityisesti vuoden 2021 ja kuluvan vuoden lausunnoissa julkisen talouden suunnitelmista (ks. LaVL 18/2022 vp ja LaVL 11/2021 vp ja niissä viitatu aiemmat lausunnot). Lakivaliokunta on pitänyt välttämättömänä, että oikeudenhoidon perusrahoitusta viipymättä korotetaan olennaisesti ja pysyväisluonteisesti (LaVL 11/2021 vp).

Eduskunta on lakivaliokunnan mietinnön (LaVM 16/2021 vp) pohjalta edellyttänyt, että oikeudenhoidon toimintaedellytyksistä laaditaan valtioneuvoston selonteko (EV). Selonteko on vastikään annettu eduskunnalle (VNS 13/2022 vp). Valiokunta lausuu oikeudenhoidon perusrahoituksesta tarkemmin selonteon käsittelyn yhteydessä.

Henkilötietojen suoja

Lähestymiskiellon sähköisen valvonnan käyttöönoton vuoksi myös henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annettuun lakiin (1301/2021) ehdotetaan muutoksia (7. lakiehdotus). Perustuslakivaliokunnalla ei ole ollut huomauttamista sääntelyn perusteista, mutta perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella 7. lakiehdotuksen säännöksiä tulee jäljempänä tarkemmin esitetyin perustein ja tavoin täsmentää (ks. PeVL 63/2022 vp, s. 5).

Lakivaliokunnan asiantuntijakuulemisissa ehdotettuja säännöksiä ei ole kaikilta osin pidetty riittävän tarkkarajaisina ja täsmällisinä. Saamansa selvityksen valossa lakivaliokunta pitää selkeysyistä perusteltuna ja tarkoituksenmukaisena, että lähestymiskiellon sähköisen valvonnan tarkoituksessa käsiteltävistä henkilötiedoista säädetään erillisessä pykälässä sen sijaan, että niistä säädetään useissa eri pykälissä siten kuin esityksessä on ehdotettu.

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta ehdottaa jäljempänä uuden lähestymiskieltorekisteriä koskevan pykälän lisäämistä henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annettuun lakiin (7. lakiehdotuksen uusi 11 a §). Kyseiseen pykälään sisällytetään lähestymiskieltorekisteriin tallennettavia tietoja ja niiden käsittelyä koskevat säännökset, jotka hallituksen esityksen lakiehdotuksessa on sisällytetty muihin pykäliin (7. lakiehdotuksen 6 ja 8 §). Valiokunnan ehdottaman uuden pykälän vuoksi kyseiset esitykseen sisältyvät pykälämuutosehdotukset käyvät tarpeettomiksi.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki lähestymiskiellosta annetun lain muuttamisesta

1 luku. Yleiset säännökset

3 §. Kiellon sisältö. Voimassa olevassa pykälässä säädetään lähestymiskiellon sisällöstä. Pykälän 4 momentissa säädetään yhteydenotoista, joita lähestymiskielto ei koske. Sen mukaan lähestymiskielto ei koske yhteydenottoja, joille on asiallinen peruste ja jotka ovat ilmeisen tarpeellisia.

Pykälän 4 momentin sanamuotoa ehdotetaan tarkennettavaksi siten, että momentissa tarkoitettun yhteydenoton tulee olla "erityisestä syystä" ilmeisen tarpeellinen. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan sanamuodon tarkentamisella on tarkoitus korostaa sitä, että tarpeellinen ja asiallinen yhteydenotto on sallittu vain poikkeuksellisissa tilanteissa, jota ei ole voitu ottaa huomioon lähestymiskieltoa koskevassa ratkaisussa (s. 53). Valiokunta pitää sääntelyn sanamuodon tiukentamista perusteltuna kiellolla suojatun turvallisuuden parantamiseksi. Jatkossa tulee seurata, onko säännöksen tarkentaminen ehdotetulla tavalla riittävä tavoitteiden saavuttamiseksi.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on katsottu, ettei ehdotetun muutoksen taustalla oleva tarkoitus ilmene säännösehdotuksesta parhaalla mahdollisella tavalla, minkä vuoksi momentista tulisi ilmetä, että lähestymiskielto ei koske myöskään lähestymiskieltoratkaisussa erikseen mainittuja sallittuja yhteydenottoja. Tämä kuitenkin ilmenee jo voimassa olevasta 3 §:n 1 momentista ja 8 §:n 2 momentista, minkä vuoksi valiokunta ei pidä tällaista täsmennystä tarpeellisena.

3 a §. Teknisesti valvottu lähestymiskielto. Pykälän 1 momentista ilmenee, että teknisesti valvottu lähestymiskielto voidaan määrätä, jos se on välttämätöntä henkeen, terveyteen tai vapautteen kohdistuvan rikoksen uhan torjumiseksi eikä se ole kohtuutonta ottaen huomioon uhkaavan rikoksen vakavuus, valvontaan määrättävän olosuhteet sekä muut asiassa ilmenneet seikat.

Perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota ehdotetun säännöksen kohtuuttomuutta koskevaan rajaukseen, jonka mukaan lähestymiskiellon tekninen valvonta voidaan määrätä, jollei se ole kohtuutonta ottaen huomioon uhkaavan rikoksen vakavuus, valvontaan määrättävän olosuhteet sekä muut asiassa ilmenneet seikat. Valiokunnan mielestä erityisesti ilmaus "muut asiassa ilmenneet seikat", jonka sisältöä ei ole kuvattu tarkemmin hallituksen esityksessä, jää sääntelyyn kohdistuvan lailla säättämisen vaatimuksen kannalta huomattavan epätasmalliseksi (ks. PeVL 63/2022 vp, s. 4). Perustuslakivaliokunnan mukaan lakivaliokunnan on täsmennettävä sääntelyä.

Lakivaliokunta toteaa, että momentissa tarkoitettussa lähestymiskiellon teknisen valvonnan kohtuuttomuuden arvioinnissa on kyse tapauskohtaisesta kokonaisharkinnasta, jossa voidaan uhkaavan rikoksen vakavuuden ja valvontaan määrättävän olosuhteiden lisäksi ottaa huomioon myös muut asiassa ilmenneet seikat sekä punnita kiellon määräämisen puolesta ja sitä vastaan puhuvia seikkoja. Kieltoa ei voitaisi useinkaan määrätä, jos uhkaava rikos olisi vähäinen. Ehdotettu säännös vastaa pitkälti voimassa olevan perheen sisäisen lähestymiskiellon määräämistä koskevan lähestymiskieltoain 2 §:n 2 momentin loppuosaa, jonka mukaan perheen sisäinen lähestymiskielto voidaan määrätä, jos kiellon määrääminen ei ole kohtuutonta ottaen huomioon uhkaavan rikoksen vakavuus, samassa asunnossa asuvien henkilöiden olosuhteet ja muut asiassa ilmenneet sei-

Valiokunnan mietintö LaVM 19/2022 vp

kat. Myös tämän säännöksen perusteluissa todetaan, että kiellon määrääminen edellyttää kokonaisharkintaa, jossa voidaan ottaa huomioon kaikki asiassa ilmenneet seikat, sekä kiellon määräämisen puolesta ja sitä vastaan puhuvien seikkojen punnintaa (ks. HE 144/2003 vp, s. 30).

11 §. Päätös väliaikaisesta lähestymiskiellosta. Pykälän *2 momentissa* säädetään väliaikaisen lähestymiskiellon määräämisestä pidättämiseen oikeutetun virkamiehen omasta aloitteesta. Edellä yleisperusteluissa esittämäänsä viitaten lakivaliokunta ehdottaa momentin sanamuodon tarkentamista siten, että säännöksen soveltaminen sidotaan kiellolla suojattavan henkilön hengen tai terveyden vaaraan.

14 a §. Avustaja. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä avustajasta. Sen *1 momentissa* säädetään avustajan määräämisestä lähestymiskiellon hakijalle tai sille, jota kiellolla on tarkoitus suojata, jos hakemuksen perusteena on kiellolla suojattavan henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistunut vakava rikos. Lakivaliokunta ehdottaa momentin tarkentamista siten, että hakemuksen perusteena on epäily tällaisesta rikoksesta.

15 b §. Tekninen valvonta. Ehdotetun pykälän *2 momentin* mukaan teknisesti valvottuun lähestymiskieltoon määrätylle on selvitettävä hänen 3 a §:n 2 momentissa tarkoitetut velvollisuutensa. Perustuslakivaliokunnan mielestä olisi perustuslain 8 §:ssä säädetyn rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen kannalta perusteltua, että teknisesti valvottuun lähestymiskieltoon määrätylle selvitetään näiden velvollisuuksien lisäksi myös niiden rikkomisen rangaistavuus ehdotetun rangaistussäännöksen nojalla (ks. PeVL 63/2022 vp, s. 6). Lakivaliokunta pitää lisäystä perusteltuina, minkä vuoksi se ehdottaa momentin täydentämistä.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenee, että lähestymiskiellon tekniseen valvontaan käytettävä valvontalaite ei mahdollista teknistä kuuntelua tai katselua (s. 69). Perustuslakivaliokunnan mukaan ehdotettua sääntelyä on perustuslain 10 §:n 1 momentista johtuvista syistä täsmennettävä rajauksella, jonka mukaan valvonnassa käytetty tekninen väline ei saa mahdollistaa kotirauhan piiriin ulottuvaa pakkokeinolaissa tarkoitettua teknistä kuuntelua eikä teknistä katselua (ks. PeVL 63/2022 vp, s. 4). Lakivaliokunta ehdottaa tätä koskevan virkkeen lisäämistä pykälän *3 momenttiin*.

Ehdotetun pykälän *4 momentin* mukaan Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on oikeus saada virkatehtävän suorittamiseksi poliisilta poliisilain mukaista virka-apua. Ehdotettu säännös vastaa voimassa olevia säännöksiä poliisin virka-avusta Rikosseuraamuslaitokselle.

Eduskunnan käsiteltävänä on vastikään ollut hallituksen esitys HE 151/2022 vp, jossa ehdotetaan muutettaviksi poliisilakia ja eräitä muita lakeja. Poliisilaissa ehdotetaan säädettäväksi poliisin antaman virka-avun maksullisuudesta ja muissa laeissa kyseisen virka-avun maksuttomuudesta. Hallintovaliokunta on 10.11.2022 antanut esityksestä mietinnön (HaVM 24/2022 vp) ja eduskunta on 18.11.2022 hyväksynyt lakiehdotukset mietinnön mukaisina. Mainitut lainmuutokset on perusteltua ottaa tässä yhteydessä huomioon, minkä vuoksi lakivaliokunta ehdottaa, että käsiteltävän pykälän 4 momenttia täydennetään poliisin Rikosseuraamuslaitokselle annettavasta virka-avusta siten, että virka-apua on annettava maksutta.

Valiokunnan mietintö LaVM 19/2022 vp

2. Laki rikoslain 16 luvun 9 a §:n muuttamisesta

16 luku. Rikoksista viranomaisia vastaan

9 a §. Lähestymiskiellon rikkominen. Rangaistussäännöstä ehdotetaan täydennettäväksi tekniseen valvontaan liittyvien velvollisuuksien rikkomista koskevalla uudella *2 momentilla*.

Perustuslakivaliokunta kiinnittää lausunnossaan huomiota siihen, että ehdotettu rangaistussäännös saa asiallisen sisältönsä lähestymiskieltolain 3 a §:n 2 momentista sekä lähestymiskieltolain 8 a §:ssä tarkoitettua teknisesti valvottua lähestymiskielloa koskevasta ratkaisusta. Sääntelyssä on niin sanotun blankorangaistussääntelyn piirteitä. Perustuslakivaliokunnan mukaan ehdotettuun säännökseen on sisällytettävä viittaukset esimerkiksi lähestymiskieltolain 3 a §:n 2 momenttiin ja 8 a §:ään, jotta se täyttäisi paremmin perustuslain 8 §:ssä säädetyn rikosoikeudellisen lailisuusperiaatteen asettamat vaatimukset (ks. PeVL 63/2022 vp, s. 6).

Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten lakivaliokunta ehdottaa, että pykälän *2 momenttiin* lisätään viittaukset lähestymiskieltolain 3 a §:n 2 momenttiin ja 8 a §:ään. Vastaavasti on perusteltua täydentää käsiteltävän pykälän *1 momenttia* viittauksella lähestymiskieltolain 8 §:ään.

Samalla *3 momentista* poistetaan lähestymiskieltolain säädöskokoelmanumero, joka tulee mainituksi pykälän 1 momentissa.

3. Laki esitutkintalain 3 luvun 11 §:n muuttamisesta

3 luku. Esitutkinnan toimittamisen yleiset säännökset

11 §. Esitutkinnan toimittamisaika. Voimassa olevaan pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi *3 momentti*, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi. Uudessa 3 momentissa säädetään esitutkinnan toimittamisesta kiireellisesti, jos henkilöä epäillään lähestymiskiellon rikkomisesta, jota ei ole pidettävä kokonaisuutena arvioiden vähäisenä.

Lakivaliokunta on 24.11.2022 hyväksynyt mietinnön hallituksen esityksestä laeiksi esitutkintalain 3 luvun 11 §:n ja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 8 a §:n ja 5 luvun 13 §:n muuttamisesta (HE 144/2022 vp — LaVM 17/2022 vp). Myös kyseisessä hallituksen esityksessä on ehdotettu uuden 3 momentin lisäämistä esitutkintalain 3 luvun 11 §:ään esitutkinnan toimittamisesta kiireellisesti, jos epäillään alle 18-vuotiaaseen kohdistunutta seksuaalirikosta taikka alle 18-vuotiaan henkeen, terveyteen, vapauteen, yksityisyyteen, rauhaan tai kunniaan kohdistunutta rikosta. Lakivaliokunta on ehdottanut muutoksen hyväksymistä muuttamattomana.

Nyt käsiteltävä ehdotus pykälän 3 momentiksi on tarpeen sovittaa yhteen edellä mainitun muutoksen kanssa. Tämän vuoksi lakivaliokunta ehdottaa, että ehdotettu momentti lisätään esitutkintalain 3 luvun 11 §:n uudeksi *4 momentiksi*, jolloin nykyinen 4 momentti siirtyy 5 momentiksi. Tämä edellyttää lakiehdotuksen *johtolauseen* tarkistamista.

Valiokunnan mietintö LaVM 19/2022 vp

4. Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 ja 5 luvun muuttamisesta

1 luku. Syyteoikeudesta ja syyteharkinnasta

8 a §. Voimassa olevaan pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi *3 momentti*. Sen mukaan, jos henkilöä epäillään lähestymiskiellon rikkomisesta, jota ei ole pidettävä kokonaisuutena arvioiden vähäisenä, syyttäjän on kiireellisesti ratkaistava, nostaako hän syytteen. Tällöin myös syyte on nostettava ilman viivytystä.

Lakivaliokunta on 24.11.2022 hyväksynyt mietinnön hallituksen esityksestä laeiksi esitutkintalain 3 luvun 11 §:n ja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 8 a §:n ja 5 luvun 13 §:n muuttamisesta (HE 144/2022 vp — LaVM 17/2022 vp). Myös kyseisessä hallituksen esityksessä on ehdotettu uuden 3 momentin lisäämistä rikosoikeudenkäyntilain 1 luvun 8 a §:ään syyteharkinnan ja syytteen nostamisen kiireellisyydestä, jos asianomistaja on alle 18-vuotias ja epäilty rikos on asianomistajaan kohdistunut seksuaalirikos tai hänen henkeensä, terveyteensä, vapauteensa, yksityisyyteensä, rauhaansa tai kunniaansa kohdistunut rikos. Lakivaliokunta on ehdottanut muutoksen hyväksymistä muuttamattomana.

Nyt käsillä oleva ehdotus pykälän 3 momentiksi on tarpeen sovittaa yhteen edellä mainitun muutoksen kanssa. Valiokunta ehdottaa, että ehdotettu momentti lisätään rikosoikeudenkäyntilain 1 luvun 8 a §:n uudeksi *4 momentiksi*. Tämä edellyttää lakiehdotuksen *johtolauseen* tarkistamista.

7. Laki henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain muuttamisesta

6 §. Tietojen käsittely muodollisen täytäntöönpanon tehtävissä. Yleisperusteluissa ja jäljempänä 11 a §:n perusteluissa esittämäänsä viitaten lakivaliokunta ehdottaa pykälän poistamista. Myös lakiehdotuksen *johtolauseetta* on tarpeen tarkistaa.

8 §. Tietojen käsittely vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon, tutkintavankeuden toimeenpanon ja lähestymiskiellon teknisen valvonnan tehtävissä. Yleisperusteluissa ja jäljempänä 11 a §:n perusteluissa esittämäänsä viitaten valiokunta ehdottaa pykälän poistamista. Myös lakiehdotuksen *johtolauseetta* on tarpeen tarkistaa.

11 a §. Lähestymiskieltorekisteri. (Uusi) Yleisperusteluissa esittämäänsä viitaten lakivaliokunta ehdottaa uuden pykälän lisäämistä lähestymiskieltorekisteristä. Pykälä sisältää lähestymiskieltorekisteriin tallennettavia tietoja ja niiden käsittelyä koskevat säännökset. Kyseiset säännökset sisältyvät hallituksen esityksessä lakiehdotuksen 6 ja 8 §:ään.

Pykälän *1 momentissa* säädetään lähestymiskieltorekisterin lähestymiskielloa sekä kieltoon määrättyä koskevista tiedoista. Sen mukaan lähestymiskieltorekisteri sisältää lähestymiskielloa koskevat tiedot sekä sellaiset 5 §:n 1 momentissa tarkoitetut yksilöintitiedot ja muut teknisesti valvottuun lähestymiskielloon määrättyä koskevat henkilötiedot, jotka ovat välttämättömiä lähestymiskiellon teknisen valvonnan kannalta.

Valiokunnan mietintö LaVM 19/2022 vp

Pykälän 2 *momentin* mukaan Rikosseuraamuslaitos saa käsitellä 1 momentissa tarkoitettuina lähestymiskieltoa koskevin tietoina tietoja lähestymiskiellon teknisen valvonnan alkamisesta ja päättymisestä. Vastaava sääntely sisältyy esityksessä 6 §:ään. Lisäksi momentista ilmenee esityksen 8 §:n ja sen yksityiskohtaisissa perusteluissa mainitun mukaisesti, että Rikosseuraamuslaitos saa käsitellä tietoja lähestymiskiellon teknisen valvonnan mukaisista rajoituksista ja niiden noudattamisesta. Käsiteltäviä tietoja ovat myös 13 a §:ssä säädettyin edellytyksin sijaintitiedot.

Pykälän 3 *momentissa* säädetään tiedoista, joita lähestymiskiellolla suojattavasta saadaan tallentaa rekisteriin ja muutoin käsitellä siltä osin kuin ne ovat rekisterin käyttötarkoituksen kannalta välttämättömiä. Vastaava sääntely sisältyy esityksen 8 §:ään.

Perustelujen osalta valiokunta viittaa myös esityksen yksityiskohtaisiin perusteluihin (ks. HE, s. 62).

Esitykseen sisältyvät 6 ja 8 §:n muutosehdotukset käyvät valiokunnan ehdottaman uuden pykälän vuoksi tarpeettomiksi, joten ne tulee edellä ehdotetuin tavoin poistaa. Myös lakiehdotuksen *johtolausetta* tulee tarkistaa.

13 a §. Lähestymiskiellon teknisen valvonnan yhteydessä saatujen sijaintitietojen käsittely.

Perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että ehdotetun pykälän mukaan Rikosseuraamuslaitos saa hakea esiin ja tallentaa rekisteriin lähestymiskiellon teknisen valvonnan yhteydessä saatuja sijaintitietoja paitsi säännösehdotuksessa yksilöidyissä tilanteissa myös poliisin pyynnöstä (ks. PeVL 63/2022 vp, s. 5). Perustuslakivaliokunta pitää selvänä, että näin avoimella säännöksellä ei ole tarkoitettu perustaa poliisille uutta tiedonsaantioikeutta, vaan säännösehdotus viittaa tältä osin poliisiin muualla erikseen säädettyihin oikeuksiin saada tietoa. Lakivaliokunnan on syytä tarkastella säännöksen tarkoitusta ja tarvittaessa selkeyttää säännöstä. Mikäli tarkoituksena on perustaa poliisille uusi tiedonsaantioikeus, on säännöstä syytä täsmentää vastaamaan perustuslakivaliokunnan käytännössä tiedonsaantioikeutta koskevalta sääntelyltä edellytettyä.

Lakivaliokunnan saaman selvityksen mukaan ehdotetulla säännöksellä ei ole tarkoitettu perustaa poliisille uutta tiedonsaantioikeutta, vaan säännös liittyy 20 §:n 4 momenttiin perustuvaan poliisin tiedonsaantiin. Valiokunta ehdottaa jäljempänä 20 §:n 4 momenttia täsmennettäväksi. Nyt käsiteltävää pykälää ei ole sen lisäksi tarpeen tarkentaa.

Perustuslakivaliokunnan saaman selvityksen mukaan esityksen tarkoituksena on käsitellä myös lähestymiskiellolla suojattavan henkilön sijaintitietoja, mutta asiasta ei esitetä erikseen säädettäväksi. Perustuslakivaliokunta painottaa, että käsillä olevan luonteisessa sääntelykontekstissa tällaisten tietojen käsittelyn on perustuttava lakiin, minkä vuoksi lakivaliokunnan on syytä täydentää sääntelyä (ks. PeVL 63/2022 vp, s. 5). Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta ehdottaa, että pykälään lisätään lähestymiskiellolla suojattavan sijaintitietoja koskeva *uusi 2 momentti*.

20 §. Tietojen luovuttaminen poliisille ja Häätäkeskuslaitokselle. Voimassa olevaan pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi *3 momentti*, jonka mukaan Rikosseuraamuslaitos voi salassapitosäännösten estämättä pyynnöstä ja myös oma-aloitteisesti luovuttaa Häätäkeskuslaitokselle ja poliisille tiedon lähestymiskiellon rikkomisesta sekä teknisesti valvottuun lähestymiskieltoon

Valiokunnan mietintö LaVM 19/2022 vp

määrätyn ja lähestymiskiellolla suojattavan sijaintitiedon rikoksen ennalta estämistä ja poliisin valvontatehtävän suorittamista varten. Rikosten ennalta estäminen ja poliisin valvontatehtävän suorittaminen eivät ole Häätäkeskuslaitoksen lakisääteisiä tehtäviä. Jotta Rikosseuraamuslaitoksella on oikeus luovuttaa säännöksessä tarkoitettuja tietoja Häätäkeskuslaitokselle sen lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi, momenttia on tarpeen tarkentaa tämän mukaisesti.

Voimassa olevaan pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi *4 momentti*, jonka mukaan lähestymiskieltorekisterin tietoja ja lähestymiskiellon teknisen valvonnan yhteydessä saatuja sijaintitietoja voidaan luovuttaa poliisille paitsi lähestymiskiellon rikkomista myös muuta rikosepäilyä koskevan esitutinnan suorittamiseksi. Perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että tarkoituksena on esityksen perustelujen mukaan (s. 64) ollut paitsi perustaa tietojensaantioikeus myös rajoittaa tietojen luovuttaminen lähestymiskiellon rikkomista koskevan rikosepäilyn selvittämiseen sekä muun rikosepäilyn, lähinnä kuitenkin ilmeisesti erityisesti henkeen ja terveyteen kohdistuvan rikosepäilyn, selvittämiseen. Perustuslakivaliokunnan mielestä tällaisen rajauksen on syytä ilmetä säännöksen sanamuodosta (PeVL 63/2022 vp).

Lakivaliokunta ei pidä perusteltuna sen mahdollistamista, että sijaintitietoja tai muita lähestymiskieltorekisterin tietoja käytetään minkä tahansa rikoksen selvittämiseen. Tämän vuoksi ja perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten valiokunta ehdottaa, että tietojen luovuttaminen poliisille rajataan 4 momentissa selkeästi koskemaan lähestymiskiellon rikkomista ja sen yhteydessä mahdollisesti tehtyjä muita rikoksia. Luovutettavien tietojen tulee liittyä läheisesti lähestymiskiellon rikkomiseen, mikä rajaa tietojen käyttötarkoitusta.

31 §. Tietojen tarkistaminen ja poistaminen rekisteristä. Voimassa olevan pykälän *1 momentin 1 kohtaa* ehdotetaan täydennettäväksi lähestymiskieltorekisterin tietojen ja lähestymiskiellon teknisen valvonnan yhteydessä saatujen tietojen poistamista koskevilla säännöksillä. Valiokunta ehdottaa kohtaa tarkistettavaksi valiokunnan edellä ehdottaman uuden 11 a §:n johdosta siten, että siinä viitataan 5 §:n 1 momentin ja 6 §:n 2 momentin sijasta 11 a §:ään.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Lakivaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 143/2022 vp sisältyvät 5.—6. ja 8. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 143/2022 vp sisältyvät 1.—4. ja 7. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Eduskunta hyväksyy kaksi lausumaa. (Valiokunnan lausumaehdotukset)

Valiokunnan mietintö LaVM 19/2022 vp

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

lähestymiskiellosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lähestymiskiellosta annetun lain (898/1998) 3 §:n 4 momentti, 7 § sekä 11 §:n 1 ja 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 711/2004, sekä
lisätään lakiin uusi 3 a ja 8 a §, 9 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 384/2010, uusi 4 momentti sekä lakiin uusi 11 a, 14 a, 15 a ja 15 b § seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset

3 §

Kiellon sisältö

Lähestymiskielto ei koske yhteydenottoja, joille on asiallinen peruste ja jotka ovat erityisestä syystä ilmeisen tarpeellisia.

3 a §

Teknisesti valvottu lähestymiskielto

Tuomioistuin voi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta määrätä, että laajennetun lähestymiskielton noudattamista valvotaan teknisin välinein kieltoon määrätyn haltuun annettavilla tai hänen ylleen ranteeseen, nilkkaan tai vyötärölle kiinnitettävillä teknisillä välineillä taikka tällaisten välineiden yhdistelmillä (*teknisesti valvottu lähestymiskielto*), jos tekninen valvonta on välttämätöntä henkeen, terveyteen tai vapautteen kohdistuvan rikoksen uhan torjumiseksi eikä se ole kohtuutonta ottaen huomioon uhkaavan rikoksen vakavuus, valvontaan määrättävän olosuhteet sekä muut asiassa ilmenneet seikat.

Teknisesti valvottuun lähestymiskieltoon määrätty on velvollinen myötävaikuttamaan teknisen valvonnan käyttöönottamiseen ja 1 momentissa tarkoitettujen valvonnassa käytettävien välineiden kiinnittämiseen pysymällä tuomioistuimen istuntopaikassa istunnon jälkeen tapahtuvaa

Valiokunnan mietintö LaVM 19/2022 vp

välineiden kiinnittämistä varten tai saapumalla myöhemmin tapahtuvaan välineiden kiinnittämiseen sekä sallimalla niiden kiinnittämisen. Teknisesti valvottuun lähestymiskieltoon määrätty on velvollinen myötävaikuttamaan teknisen valvonnan toteutumiseen pitämällä hallussaan tai yllään valvonnassa käytettäviä välineitä, huolehtimalla niiden pitämisestä toimintakykyisinä sekä käsittelemällä niitä huolellisesti ja noudattamalla niiden käytöstä annettuja Rikosseuraamuslaitoksen ohjeita.

7 §

Lähestymiskiellon voimassaolo

Lähestymiskielto voidaan määrätä enintään yhdeksi vuodeksi. Perheen sisäinen lähestymiskielto voidaan kuitenkin määrätä enintään kolmeksi kuukaudeksi ja teknisesti valvottu lähestymiskielto enintään kuudeksi kuukaudeksi. Kielto tulee voimaan silloin, kun käräjäoikeus tekee ratkaisun kieltoon määräämisestä. Ratkaisua on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei asiaa käsittelevä ylempi tuomioistuin toisin määrää.

Kielto voidaan uudistaa. Tällöin lähestymiskielto voidaan määrätä enintään kahdeksi vuodeksi. Perheen sisäinen lähestymiskielto ja teknisesti valvottu lähestymiskielto voidaan kuitenkin uudistettaessa määrätä enintään kolmeksi kuukaudeksi. Kiellon uudistamista voidaan pyytää ennen edellisen kiellon päättymistä.

8 a §

Teknisesti valvottua lähestymiskieltoa koskevan ratkaisun sisältö

Sen lisäksi, mitä 8 §:ssä säädetään, teknisesti valvottua lähestymiskieltoa koskevasta ratkaisusta on ilmentävä:

- 1) tekninen valvontatapa;
- 2) missä ja milloin kieltoon määrätyn valvonnassa käytettävien teknisten välineiden kiinnittäminen tapahtuu;
- 3) kieltoon määrätyn 3 a §:n 2 momentissa tarkoitettu velvollisuus myötävaikuttaa teknisen valvonnan käyttöönottamiseen ja toteutumiseen.

9 §

Ilmoitukset tuomiosta

Teknisesti valvottua lähestymiskieltoa koskevasta päätöksestä on viipymättä ilmoitettava Rikosseuraamuslaitokselle.

Valiokunnan mietintö LaVM 19/2022 vp

11 §

Päätös väliaikaisesta lähestymiskiellosta

Lähestymiskiello voidaan määrätä myös väliaikaisena. Teknisesti valvottua lähestymiskielloa ei kuitenkaan voida määrätä väliaikaisena. Väliaikaisesta lähestymiskiellosta päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies. Siitä voi päättää myös tuomioistuin.

Pidättämiseen oikeutetun virkamiehen on määrättävä väliaikainen lähestymiskiello omasta aloitteestaan, jos **hengen tai terveyden vaarassa olevan** ~~kiellolla suojeuttavan~~ henkilön suojan tarpeen ilmeisyys edellyttää kiellon välitöntä antamista.

---

11 a §

Palveluihin ohjaaminen

Poliisin tai syyttäjän on tiedusteltava väliaikaisella lähestymiskiellolla suojeuttavalta, suostuu-ko hän yhteystietojensa välittämiseen tukipalveluiden tarjoajalle, ja kiellolla suojeuttavan suosuessa siihen välitettävä yhteystiedot ilman aiheutonta viivytystä.

Poliisin tai syyttäjän on ilmoitettava väliaikaiseen lähestymiskielloon määrätulle saatavilla olevista tukipalveluista.

14 a §

Avustaja

Tuomioistuin voi määrätä avustajan lähestymiskiellon hakijalle tai sille, jota kiellolla on tarkoitus suojeuttaa, jos hän ei ole hakija, jos hakemuksen perusteena on **epäily** kiellolla suojeuttavan henkeen, terveyteen tai vapauteen **kohdistuneesta rikoksesta** ja sitä **epäillyn** rikoksen vakavuus, kiellolla suojeuttavan henkilökohtaiset olosuhteet ja muut seikat huomioon ottaen on pidettävä perusteltuna.

Teknisesti valvottua lähestymiskielloa koskevassa asiassa kieltoon määrättäväksi vaaditulle on määrättävä avustaja, jos hän sitä pyytää.

Avustajasta on soveltuvin osin voimassa, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 2 luvussa säädetään puolustajasta ja asianomistajan oikeudenkäyntiavustajasta. Avustajan saaneen korvausvelvollisuuteen valtiolle ei kuitenkaan sovelleta, mitä luvun 11 §:ssä säädetään.

15 a §

Lähestymiskiellon noudattamisen valvonta

Lähestymiskiellon noudattamista valvoo poliisi.

Valiokunnan mietintö LaVM 19/2022 vp

15 b §

Tekninen valvonta

Lähestymiskiellon teknisestä valvonnasta vastaa Rikosseuraamuslaitos. Rikosseuraamuslaitos järjestää lähestymiskielloa koskevan keskusvalvonnan valtakunnallisesti tai alueellisesti noudattaen, mitä yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain (400/2015) 57 §:ssä säädetään.

Teknisesti valvottuun lähestymiskielloon määrätylle on selvitettävä hänen 3 a §:n 2 momentissa tarkoitetut velvollisuutensa sekä ilmoitettava niiden rikkomiseen liittyvästä rangaistushasta.

Tekniseen valvontaan käytettävä väline ei saa mahdollistaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettäviin tiloihin ulottuvaa pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun 16 §:ssä tarkoitettua teknistä kuuntelua eikä 10 luvun 19 §:ssä tarkoitettua teknistä katselua. Teknisessä valvonnassa on vältettävä aiheettoman huomion herättämistä. Tekninen valvonta on toteutettava puuttumatta enempää kenenkään oikeuksiin ja aiheuttamatta suurempaa haittaa kuin on välttämätöntä valvonnan suorittamiseksi.

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on oikeus saada virkatehtävän suorittamiseksi poliisilta poliisilain mukaista virka-apua maksutta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

rikoslain 16 luvun 9 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 16 luvun 9 a §, sellaisena kuin se on laeissa 902/1998 ja 229/2015, seuraavasti:

Valiokunnan mietintö LaVM 19/2022 vp

16 luku

Rikoksista viranomaisia vastaan

9 a §

Lähestymiskiellon rikkominen

Jos lähestymiskieltoon tai väliaikaiseen lähestymiskieltoon määrätty rikkoo lähestymiskiellosta annetun lain (898/1998) 8 §:ssä tarkoitetussa lähestymiskielloa koskevassa ratkaisussa yksilöityä kieltoa, hänet on tuomittava lähestymiskiellon rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Lähestymiskiellon rikkomisesta tuomitaan myös se, joka rikkoo lähestymiskiellosta annetun lain 3 a §:n 2 momentissa ja 8 a §:ssä tarkoitettuja teknisesti valvottua lähestymiskielloa koskevassa ratkaisussa määrättyjä velvollisuuksiaan ja siten estää teknisen valvonnan käyttöönoton tai toteutumisen.

Sovellettaessa 1 momenttia lähestymiskieltoon rinnastetaan suojelutoimenpide, joka on ilmoitettu poliisiasiain tietojärjestelmään yksityisoikeuden alalla määrättyjen suojelutoimenpiteiden vastavuoroisesta tunnustamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen soveltamisesta annetun lain (227/2015) 4 §:n nojalla. Lähestymiskiellon rikkomisena ei pidetä yhteydenottoja, joihin on lähestymiskiellosta annetun lain ~~(898/1998)~~ 3 §:n 4 momentissa tarkoitettulla tavalla asiallinen peruste ja jotka ovat erityisestä syystä ilmeisen tarpeellisia.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

esitutkintalain 3 luvun 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään esitutkintalain (805/2011) 3 luvun 11 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa / , uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4 momentti siirtyy 5 momentiksi, seuraavasti:

Valiokunnan mietintö LaVM 19/2022 vp

3 luku

Esitutinnan toimittamisen yleiset säännökset

11 §

Esitutinnan toimittamisaika

Esitutkinta on toimitettava kiireellisesti, jos henkilöä epäillään lähestymiskiellon rikkomisesta, jota ei ole pidettävä kokonaisuutena arvioiden vähäisenä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 ja 5 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 1 luvun 8 a §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 647/2003, ja 670/2014 ja / , uusi 4 momentti sekä 5 lukuun uusi 13 a § seuraavasti:

1 luku

Syyteoikeudesta ja syyteharkinnasta

8 a §

Jos henkilöä epäillään lähestymiskiellon rikkomisesta, jota ei ole pidettävä kokonaisuutena arvioiden vähäisenä, syyttäjän on kiireellisesti ratkaistava, nostaako hän syytteen. Tällöin myös syyte on nostettava ilman viivytystä.

Valiokunnan mietintö LaVM 19/2022 vp

5 luku

Syytteen vireillepanosta

13 a §

Lähestymiskiellon rikkomista koskeva rikosasia on käsiteltävä kiireellisenä, jollei rikkomista ole pidettävä kokonaisuutena arvioiden vähäisenä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

oikeusapulain 22 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeusapulain (257/2002) 22 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 818/2019, seuraavasti:

22 §

Oikeusavun saajan vastapuolen korvausvelvollisuus

Jos oikeusavun saajan vastapuoli olisi oikeudenkäymiskaaren 21 luvun, oikeudenkäynnistä rikosasiassa annetun lain 9 luvun, oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) 10 luvun tai lähestymiskiellosta annetun lain (898/1998) 14 §:n nojalla velvollinen korvaamaan oikeusavun saajan oikeudenkäyntikulut kokonaan tai osittain, hänet on velvoitettava korvaamaan vastaavasti valtiolle sen varoista tämän lain nojalla asiassa maksettavaksi määrättyt kustannukset ja julkisen oikeusavustajan arvioitu palkkio korkolain 4 §:n 1 momentin mukaisine viivästyskorkeineen kuukauden kuluttua siitä päivästä, jona maksuvelvollisuutta koskeva tuomioistuimen päätös on ollut asianosaisen saatavissa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

6.

Laki

tuomioistuinmaksulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan tuomioistuinmaksulain (1455/2015) 9 §:n 4 kohta,
muutetaan 2 §:n 1 momentti ja 9 §:n 3 kohta sekä
lisätään 5 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1235/2016, 100/2018 ja 1203/2020, uusi
14 a kohta seuraavasti:

2 §

Oikeudenkäyntimaksun suuruus

Riita-, rikos- ja muutoksenhakuasian, ylimääräistä muutoksenhakua koskevan asian ja muun lainkäyttöasian käsittelystä peritään oikeudenkäyntimaksua seuraavasti:

Valiokunnan mietintö LaVM 19/2022 vp

Tuomioistuin	euroa
korkein oikeus	500
korkein hallinto-oikeus	500
hovioikeus	500
– rikosasia ja ulosottokaaren (705/2007) mukainen muutoksenhakuasia sekä asia, jossa sovinto ei ole sallittu	250
hallinto-oikeus	250
kärjäjäoikeus	
– riita-asia ja maa-oikeusasia	500
– rikosasia ja ulosottokaaren mukainen muutoksenhakuasia sekä asia, jossa sovinto ei ole sallittu	250
– yksipuolisella tuomiolla ratkaistu oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:ssä tarkoitettu riita-asia, jota koskevat tiedot on toimitettu suoraan kärjäjäoikeuden tietojärjestelmään	65
– muu yksipuolisella tuomiolla ratkaistu oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:ssä tarkoitettu riita-asia	86
– vastaajan riitauttama oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:ssä tarkoitettu asia	250
työtuomioistuin	2 000
markkinaoikeus	2 000
vakuutus-oikeus	500

---

5 §

Maksuttomat suoritteet

Tämän lain mukaista maksua ei peritä:

---

14 a) lähestymiskiellosta annetun lain (898/1998), eurooppalaisesta suojelumääräyksestä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja direktiivin soveltamisesta annetun lain (226/2015) sekä yksityisoikeuden alalla määrättyjen suojelutoimenpiteiden vastavuoroisesta tunnustamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen soveltamisesta annetun lain (227/2015) mukaisessa asiassa;

Valiokunnan mietintö LaVM 19/2022 vp

9 §

Asian lopputuloksen vaikutus

Oikeudenkäyntimaksua ei peritä, jos:

3) hallinto-oikeus, korkein hallinto-oikeus tai vakuutusosasto muuttaa valituksenalaista päätöstä muutoksenhakijan eduksi; markkinaoikeuden ensimmäisenä asteena käsittelemässä asiassa maksu peritään kuitenkin riippumatta lopputuloksesta, samoin veroasiassa annettua ennakkoratkaisua koskevassa muutoksenhakuasiassa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

7.

Laki

henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain (1301/2021) 3 §:n 9 kohta, 5 §:n 1 momentti, ~~8 §:n otsikko, 1 momentin johdantokappale ja 9 kohta~~, 14 §:n 2 momentin 3 kohta, 16 §:n 1 momentin johdantokappale, 20 §:n otsikko ja 31 §:n 1 momentin 1 kohta, sellaisena kuin niistä on 14 §:n 2 momentin 3 kohta laissa 227/2022, sekä lisätään 3 §:ään uusi 10 ja 11 kohta, 4 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 227/2022, uusi 5 momentti, jolloin nykyinen 5 momentti siirtyy 6 momentiksi, ~~6 §:ään uusi 2 momentti, 8 §:ään uusi 5 momentti~~, lakiin uusi 11 a ja 13 a § sekä 20 §:ään uusi 3 ja 4 momentti seuraavasti:

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

9) *ulkopuolisella* henkilöä, joka ei ole vanki eikä tutkintavanki ja jonka henkilötietoja rekisteröidään 11 §:ssä tarkoitettuun turvallisuustietorekisteriin;

Valiokunnan mietintö LaVM 19/2022 vp

10) *teknisesti valvottuun lähestymiskieltoon määrättyllä* henkilöä, joka on määrätty lähestymiskiellosta annetun lain (898/1998) 3 a §:n nojalla teknisesti valvottuun lähestymiskieltoon;

11) *lähestymiskiellolla suojattavalla* henkilöä, jota määrättyllä lähestymiskiellolla ja sen teknisellä valvonnalla suojataan.

4 §

Rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmän rekisterit

Rikosseuraamuslaitoksen lähestymiskieltorekisteriin sisältyvät lähestymiskiellon tekniseen valvontaan liittyvät henkilötiedot.
-----

5 §

Yksilöintitiedot

Tuomitun, vangin, tutkintavangin, yhdyskuntaseuraamusta suorittavan ja teknisesti valvottuun lähestymiskieltoon määrätyn yksilöimiseen tarvittavina tietoina Rikosseuraamuslaitos saa käsitellä seuraavia, rikosseuraamusrekisteriin, turvallisuustietorekisteriin ja lähestymiskieltorekisteriin tallennettavia tietoja:

- 1) nimi;
- 2) henkilötunnus, Maahanmuuttoviraston antama asiakasnumero tai muu henkilön yksilöintiin tarvittava tunnus;
- 3) sukupuoli;
- 4) äidinkieli;
- 5) kansalaisuus;
- 6) koti- ja asuinpaikka sekä osoite;
- 7) pituus, paino, silmien väri, hiusten oma väri, vartalon rakenne, mahdolliset arvet ja tatuoinnit sekä mahdolliset muut vastaavat tuntomerkkitiedot.

6 §

Tietojen käsittely muodollisen täytäntöönpanon tehtävissä

~~Rikosseuraamuslaitos saa käsitellä teknisesti valvottuun lähestymiskieltoon määrätyn valvomiseksi tietoja lähestymiskiellon teknisen valvonnan alkamisesta ja päättymisestä.~~

Valiokunnan mietintö LaVM 19/2022 vp

8 §

Tietojen käsittely vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon, tutkintavankeuden toimeenpanon ja lähestymiskiellon teknisen valvonnan tehtävissä

Rikosseuraamuslaitos saa käsitellä laitospöytäkirjojen ylläpitämistä, vankien ja tutkintavankien valvontaa ja toimintaan osallistumista sekä lähestymiskiellon teknistä valvontaa varten tietoja:

~~9) tutkinta-arestin toimeenpanemisen taikka tehostetun matkustuskiellon tai lähestymiskiellon teknisen valvonnan mukaisista rajoituksista ja niiden noudattamisesta.~~

~~Teknisesti valvottuun lähestymiskieltoon määrätyn tietoihin saa sisällyttää teknisen valvonnan toimeenpanon varmistamiseksi sellaiset lähestymiskiellolla suojattavan yksilöintitiedot ja muut toimeenpanon kannalta tärkeät tiedot, jotka ovat välttämättömiä lähestymiskiellon teknisen valvonnan kannalta.~~

11 a § (Uusi)

Lähestymiskieltorekisteri

Lähestymiskieltorekisteri sisältää lähestymiskielloa koskevat tiedot sekä sellaiset 5 §:n 1 momentissa tarkoitetut yksilöintitiedot ja muut teknisesti valvottuun lähestymiskieltoon määrättyä koskevat henkilötiedot, jotka ovat välttämättömiä lähestymiskiellon teknisen valvonnan kannalta.

Rikosseuraamuslaitos saa käsitellä 1 momentissa tarkoitettuina lähestymiskielloa koskevinä tietoina tietoja lähestymiskiellon teknisen valvonnan alkamisesta ja päättymisestä, tietoja lähestymiskiellon teknisen valvonnan mukaisista rajoituksista ja niiden noudattamisesta sekä 13 a §:ssä säädetyin edellytyksin sijaintitietoja.

Rikosseuraamuslaitos saa tallentaa rekisteriin ja muutoin käsitellä lähestymiskiellolla suojattavaa koskevia yksilöintitietoja ja muita henkilötietoja siltä osin kuin ne ovat rekisterin käyttötarkoituksen kannalta välttämättömiä.

13 a §

Lähestymiskiellon teknisen valvonnan yhteydessä saatujen sijaintitietojen käsittely

Rikosseuraamuslaitos saa hakea esiin ja tallentaa rekisteriin lähestymiskiellon teknisen valvonnan yhteydessä saatuja sijaintitietoja vain, jos teknisesti valvottuun lähestymiskieltoon määrätty menee lähestymiskiellosta annetun lain 3 §:n 3 momentissa tarkoitetulle alueelle tai oleskelee siellä taikka tekninen valvonta estyy, tai poliisin pyynnöstä.

Lähestymiskiellolla suojattavan sijaintitietoja saa käsitellä 1 momentissa tarkoitetulla tavalla ja luovuttaa 20 §:n 3 ja 4 momentin mukaisesti vain, jos kiellolla suojattavalta on hankittu suostumus sellaisen tekniseen valvontaan tarkoitetun välineen käytölle, joka paikantaa hänen sijaintinsa, ja jos tietojen luovuttaminen on välttämätöntä 20 §:n 3 tai 4 momentissa mainitun tehtävän hoitamiseksi. (Uusi 2 mom.)

Valiokunnan mietintö LaVM 19/2022 vp

14 §

Tietojen käsittelyyn oikeutetut

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään:
-----

3) 11 §:ssä tarkoitetun turvallisuustietorekisterin tietoja ja 13 a §:ssä tarkoitettuja sijaintitietoja saavat käsitellä vain Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisen ja ohjauksen vastuualueen erikseen nimeämät Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehet.
-----

16 §

Oikeus saada tietoja muilta viranomaisilta ja tiedonantovelvollisilta

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, Rikosseuraamuslaitoksella on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada toiselta viranomaiselta rikoksesta epäiltyä, tuomittua, vankia, tutkintavankia, yhdyskuntaseuraamusta suorittavaa, teknisesti valvottuun lähestymiskieltoon määrättyä ja lähestymiskiellolla suojattavaa koskevat tiedot, jotka ovat tarpeen rangaistuksen täytäntöönpanoa tai tutkintavankeuden toimeenpanoa koskevan tehtävän taikka muun Rikosseuraamuslaitokselle kuuluvan tehtävän hoitamista varten, seuraavasti:
-----

20 §

Tietojen luovuttaminen poliisille ja Häätakeskuslaitokselle

Rikosseuraamuslaitos voi salassapitosäännösten estämättä pyynnöstä ja myös oma-aloitteisesti luovuttaa Häätakeskuslaitokselle **sen lakisäätteisten tehtävien hoitamiseksi** ja poliisille tiedon lähestymiskiellon rikkomisesta sekä teknisesti valvottuun lähestymiskieltoon määrätyn ja lähestymiskiellolla suojattavan sijaintitiedon rikoksen ennalta estämistä ja poliisin valvontatehtävän suorittamista varten.

Rikosseuraamuslaitos voi salassapitosäännösten estämättä pyynnöstä ja myös oma-aloitteisesti luovuttaa poliisille lähestymiskiellon teknisen valvonnan yhteydessä saadut sijaintitiedot ja muut teknisesti valvottuun lähestymiskieltoon määrättyä ja lähestymiskiellolla suojattavaa koskevat tiedot, jotka ovat välttämättömiä lähestymiskiellon rikkomista tai **sen yhteydessä tehtyä** muuta **rikosta** koskevan esitutkinnan suorittamiseksi. Sijaintitietojen luovuttamisesta päättää rekisterinpitäjä tai sen määräämä Rikosseuraamuslaitoksen virkamies.

Valiokunnan mietintö LaVM 19/2022 vp

31 §

Tietojen tarkistaminen ja poistaminen rekistereistä

Henkilöä koskeva tieto poistetaan Rikosseuraamuslaitoksen rekisteristä, kun se ei ole enää tarpeellinen rekisterin käyttötarkoituksen kannalta. Tiedot poistetaan kuitenkin viimeistään seuraavasti:

1) 6 §:ssä tarkoitetut rikosseuraamusrekisterissä olevat tiedot 10 vuoden kuluttua henkilön viimeisestä rikosseuraamusrekisteriin merkitystä vireillä olleesta täytäntöönpanoasiasta, ~~5 §:n 1 momentissa ja 6 §:n 2 momentissa~~ 11 a §:ssä tarkoitetut lähestymiskielto rekisterin tiedot viiden vuoden kuluttua teknisesti valvottuun lähestymiskieltoon määräämisestä, ja 13 a §:ssä tarkoitetut sijaintitiedot **kuitenkin** kahden vuoden kuluttua teknisesti valvottuun lähestymiskieltoon määräämisestä;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

8.

Laki

henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 6 ja 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019) 6 §:n 4 kohta ja 8 §:n 1 momentin 4 kohta sekä
lisätään 6 §:ään uusi 5 kohta ja 8 §:n 1 momenttiin uusi 5 kohta seuraavasti:

6 §

Tutkinta- ja valvontatehtävissä käsiteltävien henkilötietojen sisältö

Poliisi saa käsitellä 5 §:ssä tarkoitetuista henkilöistä 4 §:ssä tarkoitettujen henkilön perustietojen lisäksi seuraavia henkilötietoja:

---

4) tunnistetieto syyttäjän tai tuomioistuimen ratkaisusta ja tieto siitä, onko henkilö tuomittu rangaistukseen, jätetty syyttämättä tai rangaistukseen tuomitsematta, onko syyte hylätty taikka jätetty tutkimatta tai sillensä ja tieto ratkaisun lainvoimaisuudesta;

Valiokunnan mietintö LaVM 19/2022 vp

5) lähestymiskiellosta annetussa laissa (898/1998) tarkoitettua lähestymiskieltoa ja yksityisoi-
keuden alalla määrättyjen suojelutoimenpiteiden vastavuoroisesta tunnustamisesta annetun
Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen soveltamisesta annetussa laissa (227/2015) tarkoi-
tettua suojelutoimenpidettä koskevat tiedot, mukaan lukien lähestymiskiellosta annetun lain 15 b
§:ssä tarkoitettua lähestymiskiellon teknisen valvonnan yhteydessä saadut sijaintitiedot.

8 §

Rikosten ennalta estämiseen tai paljastamiseen liittyvien henkilötietojen sisältö

Poliisi saa käsitellä 7 §:ssä tarkoitetuista henkilöistä 4 §:ssä tarkoitettujen henkilön perustieto-
jen lisäksi seuraavia henkilötietoja:

4) toimenpiteen kohteena olevan henkilön turvallisuuden tai viranomaisen työturvallisuuden
turvaamiseksi tiedot henkilön terveydentilasta ja sen seurannasta taikka hänen sairautensa hoi-
dosta, kohteen tai henkilön vaarallisuudesta tai arvaamattomuudesta sekä tiedot, jotka kuvaavat
tai on tarkoitettu kuvaamaan rikollista tekoa, rangaistusta tai muuta rikoksen seuraamusta;

5) lähestymiskiellosta annetussa laissa tarkoitettua lähestymiskieltoa ja yksityisoi-
keuden alalla määrättyjen suojelutoimenpiteiden vastavuoroisesta tunnustamisesta annetun Euroopan parla-
mentin ja neuvoston asetuksen soveltamisesta annetussa laissa tarkoitettua suojelutoimenpidettä
koskevat tiedot, mukaan lukien lähestymiskiellosta annetun lain 15 b §:ssä tarkoitettua lähesty-
miskiellon teknisen valvonnan yhteydessä saadut sijaintitiedot.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Valiokunnan lausumaehdotukset

1. *Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa laajennetun lähestymiskiellon sähköisen valvon-
nan toimivuutta ja vaikutuksia sekä kokemusten perusteella arvioi tarpeen ja mahdollisuu-
det kehittää sähköistä valvontaa ja laajentaa sen käyttöalaa lähestymiskiellon noudattami-
sen valvonnassa.*
2. *Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin lähestymiskiellon tehostamiseen kohden-
nettujen resurssien riittävyyttä ja ryhtyy välittömiin toimiin resurssien lisäämiseksi, jos ne
osoittautuvat riittämättömiksi.*

Valiokunnan mietintö LaVM 19/2022 vp

Helsingissä 29.11.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Leena Meri ps
jäsen Eeva-Johanna Eloranta sd
jäsen Saara Hyrkkö vihr
jäsen Pihla Keto-Huovinen kok
jäsen Marko Kilpi kok
jäsen Pasi Kivisaari kesk
jäsen Antero Laukkanen kd
jäsen Jouni Ovaska kesk
jäsen Suldaan Said Ahmed vas
jäsen Ruut Sjöblom kok
jäsen Mirka Soinikoski vihr
jäsen Sebastian Tynkkynen ps
jäsen Paula Werning sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Tuokila